

5. Parempi päätöksenteon tietopohjan kokonaiskuva

5.1. Millaisia välineitä ja toimintamalleja tarvitaan julkisen sektorin kokonaisvaltaiseen tiedolla johtamiseen?

Koko: 300 000 euroa, 2 hanketta (150 000 euroa/kpl)

Aikajänne: Tiedot tarvitaan uuden hallituksen käyttöön 2015–2016. Ajallisesti valtioneuvoston tarve ja päätöksentekotilanne liittyy erityisesti hallituksen strategiaprosessin päätöksentekotilanteisiin (toimintasuunnitelman päivitys keväällä ja tilannekuvan päivitys syksyllä).

Tietotarpeen kuvaus ja perustelut:

Teemassa etsitään ratkaisuja tiedon hyödyntämiseen kokonaisvaltaisesti päätöksenteossa sekä sen edellyttämiin yhtenäisiin, vaikuttaviin ja kustannustehokkaisiin toimintatapoihin ja prosesseihin. Julkisen sektorin tuottamien ja hankkimien tietoaineistojen ja massadatan nykyistä tehokkaampi hyödyntäminen myös tehostaisi hallintoa ja nostaisi tuottavuutta, mahdollistaisi kansalaisten osallistumisen ja demokraattisen päätöksenteon sekä parantaisi elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä. Tietojohtaminen sekä uudenlaisten prosessien, menettelytapojen ja teknologioiden käyttöönotto edellyttää kuitenkin uudenlaista osaamista.

Nykyisellään tietorakenteet ovat huonosti keskenään yhteensopivia. Samaa tietoa joudutaan raportoimaan useaan paikkaan ja siirtämään käsin järjestelmästä toiseen, tietoja on käytännössä mahdotonta yhdistellä keskenään, mikä estää valtioneuvostotason kokonaiskuvan muodostamisen. Tiedon tuotannossa tulee edistää uusien teknologioiden, kuten tietomallintamisen käyttöönottoa sekä ottaa yritykset, kansalaiset, tutkimustoimijat ja kolmas sektori mukaan tiedon tuotantoon.

Selvityksellä haetaan ratkaisuja älykkääseen, asiakaslähtöisyyttä ja tiedon käytettävyyttä edistävään tiedon tuotantoon, tietoaineistojen tallentamiseen ja jakamiseen. Teemassa arvioidaan myös yhteiskuntataloudellisia vaikutuksia (mm. kustannus-hyötylaskelmin).

Teemasta rahoitetaan kahta hanketta, joista *ensimmäinen* keskittyy siihen millaisilla tietoaineistoratkaisuilla tuetaan kokonaisvaltaista tiedolla johtamista sekä päätöksenteon toimintojen seuranta- ja tietoaineistojen ja tutkimusaineistojen parempaa hyödyntämistä. *Toisessa* hankkeessa selvitetään konkreettisen poikkihallinnollisen esimerkin (rakennettu ympäristö) kautta mitä poikkihallinnollisia toimenpiteitä tarvitaan tiedontuotannon vastuiden, rakenteiden ja sisällön kehittämiseksi ja millaista eri toimialojen tietoa yhdistelevää tilannekuvaa valtioneuvosto ja ministeriöt tarvitsevat, miten se toteutetaan ja miten sitä voitaisiin hyödyntää myös laajemmin julkishallinnossa sekä liike- ja kansalaistoiminnassa.

Hanke 1. Millaisilla välineillä ja toimintatavoilla tuetaan kokonaisvaltaista tiedolla johtamista ja tutkimusaineistojen parempaa hyödyntämistä päätöksenteossa?

Julkisesti rahoitettavan tutkimus-, ennakointi-, arviointi- ja selvitystoiminnan (TEAS) painopisteistä, toiminnasta ja tuloksista puuttuu kokonaiskuva, jota tiedon hyödyntäminen päätöksenteossa edellyttää. Selvitystoiminnalla haetaan ratkaisuja, jotka tarjoavat päätöksentekijöille tiiviin, informatiivisen ja hyödyllisen näkymän siihen, millaista tiedontuotantoa on meneillään ja olemassa, yrityksille näkymän siihen, millaisia aineistoja on hyödynnettävissä ja tutkijalle näkymän siihen, millaista TEAS-toimintaa rahoitetaan. Tietonäkymässä pyritään visuaalisuuteen ja hyödynnettävyyteen.

Erityisen olennaisia ovat valtioneuvoston ja ministeriöiden rahoittama selvitys- ja tutkimustoiminta ja strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittama tutkimus, joilla tuetaan tilannekuvaa ja tulevaisuuden ennakkointia. Myös Suomen Akatemian ja Tekesin rahoittama tutkimustoiminta synnyttää jatkuvasti uutta tietopohjaa ja aineistoja.

Hallitusohjelman seurannan tueksi haetaan toimivampia ratkaisuja eri tiedon muotojen kokoamiseksi ja seuraamiseksi (mm. valtioneuvoston ohjausjärjestelmää kehittävä OHRA-hanke huomioi tulevaisuuskuvan ja tilannekuvan, toimintavaihtoehdot ja vaikutusarvioinnit, tavoitteiden toteutumisen seurantatiedon ja valtionhallintoa itseään koskevan tiedon liittyen tavoitteisiin, toimintaan, resursseihin ja kyvykkyyksiin).

Hankkeessa etsitään vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- Miten tietoaineistoihin liittyvillä teknisillä ja toiminnallisilla ratkaisuilla parannetaan valtioneuvoston päätösten laatua ja vaikuttavuutta ja miten digitalisaatio parantaa tietoon perustuvaa päätöksentekoa?
- Millaisia laajoja tietoaineistoja kokoavia, yhteenvetäviä ja hyödyntäviä välineitä ja toimintamalleja on käytettävissä valtionhallinnon päätöksenteon ja hallituksen johtamisen tueksi? Millaisia hyödynnettävyyttä parantavia visuaalisia ja teknisiä ratkaisuja nämä sisältävät?
- Miten tietoa valtioneuvoston ja ministeriöiden TEAS-toiminnasta kootaan, seurataan, muokataan ja visualisoidaan siten, että se on entistä helpommin hyödynnettävissä? (Ml. sekä toiminnan ja seurannan organisointi ja prosessit, joilla selvitys- ja analyysitietoa ja sen luomia aineistoja hyödynnetään, mutta myös tarvittavat tekniset ratkaisut, kuten "Hankegalleria" (ks. www.hankegalleria.fi) tai muu julkisesti rahoitettua tiedontuotantoa seuraava ja visualisoiva ratkaisu).
- Miten digitalisaatio parantaa päätöksentekoa?

Hanke 2. Mitä yhtenäiset sähköiset palvelut ja tietomallit edellyttävät palvelukseen tiedolla johtamista yhteiskunnan eri sektoreilla?

Rakennetun ympäristön (maankäyttö, rakentaminen ja väyläsuunnittelu) tietoa tuottavat osaltaan niin yksityiset, kunnat kuin valtiokin. Näiden toimialojen tietomallintaminen ja yhteiset rajapinnat ovat voimakkaasti kehittymässä ja niillä on tulevaisuudessa myös vientipotentiaalia. Strategiset päätökset yhteentoimivuuden varmistavista rakenteista ja yhteisistä standardeista puuttuvat kuitenkin suuriltaosin. Standardien tulisi olla kansainvälisiä. Käytännöt vaihtelevat kunnittain ja alueittain, yleispiirteisen ja valtakunnallisen tiedon tuottamiseen sisältyy päällekkäisyyttä ja epäjatkuvuutta.

Hankkeessa laadittaisiin arviointi tiedontuotannon vastuiden, rakenteiden ja sisällön mahdollisista muutostarpeista sekä valtioneuvostoa ja ministeriöitä palvelevan tilannekuvan mahdollisuuksista ja sisällöstä koskien rakennettua ympäristöä ja palveluja. Hanke sisältäisi myös hallitusohjelman toteuttamista tukevaa tilannekuvaa koskevan kokeilun hyödyntäen avoimia nettityökaluja. Tietoa yhdistämällä päätöksentekijöille saataisiin tulevaisuudessa ajantasainen tilannekuva valtion rakennetun omaisuuden tilasta ja kehittämistarpeista resursointia, suunnittelua, rakentamista ja ylläpitoa varten. Tilannekuvaa voitaisiin hyödyntää myös EU-raportoinnissa.

Rakennetun ympäristön paikkatieto tukee energiatehokkuutta, vähähiilisyttä ja terveellisyttä, alueiden, maankäytön, rakennusten ja liikenteen suunnittelua ja yhteensovittamista, liikenteen automatisoitumista sekä palvelujen kehittämistä eri sektoreilla. Myös muilla toimialoilla (esimerkiksi olosuhdetieto, energia, sähkö ja tietoliikenne) on kehittyviä tietovarantoja ja tietomalleja, joiden hyödyntäminen poikkihallinnollisesti tehostaisi ja auttaisi kohdentamaan päätöksentekoa.

Tutkimuskysymyksiä:

- Mitä poikkihallinnollisia toimenpiteitä hallitukselta ja ministeriöiltä tarvitaan tiedontuotannon vastuiden, rakenteiden ja sisällön kehittämiseksi yhtenäisten paikkatietoja hyödyntävien sähköisten palvelujen ja infrastruktuurien saavuttamiseksi? Mitkä ovat julkisen ja yksityisen sektorin roolit ja pelisäännöt tiedon tuottamiseksi?
- Millaista eri toimialojen tietoa yhdistelevää tilannekuvaa valtioneuvosto ja ministeriöt tarvitsevat valtion infrastruktuuriomaisuuden hallitsemiseksi, palvelujen kehittämiseksi sekä äkillisiin tietotarpeisiin vastaamiseksi ja miten tämä tilannekuva toteutetaan?
- Miten tilannekuvaa voidaan hyödyntää laajemmin hallinnossa ja demokratian edistämässä?

Mahdolliset linkit valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan: ICT 2015, Avoimen tiedon ohjelma, ministeriöiden älystrategiat, Massadata-strategia

Tietotuotannon pääasialliset muodot:

Hanke 1: Tutkimustoimet kohdistetaan hankkeisiin, joissa syntyy konkreettisia ratkaisuja tiedolla johtamisen ja tietomallintamiseen perustuvaan päätöksentekoon siirtymisen pohjaksi. Kyse voi olla toimintamallien kehittämishankkeista, meta-analyyseistä (esim. kirjallisuuskatsauksista tai kansainvälisten käytäntöjen kartoituksesta), arvioinneista tai uusien ratkaisujen innovoinnista kokeilutoiminnalla. Strategian toimeenpanoa tukeva tieto (ml. tilannekuvat hallituksen käyttöön).

Hanke 2: Tutkimukset ja selvitykset (ennakointi ja taustoitus) sekä toimintavaihtoehtojen vertailu, Strategian toimeenpanoa tukeva tieto (ml. tilannekuvat hallituksen käyttöön).